

Bölüm 4

ANTROPOLOJİ VE OBEZİTE

Seçil SAĞIR¹

OBEZİTENİN TARİHİ

Obezitenin binlerce yıldır bilindiği, taş çağında yapılan figür heykellerden anlaşılmaktadır. Bilinen en eski kayıt 1908 yılında Avusturya'da Paleolitik Dönem'e (M.Ö. 25000-23000) tarihlendirilen 11 cm boyunda kireçtaşıdan yapılmış bir kadın heykelidir. Sonraları Willendorf Venüsü olarak adlandırılan bu heykel meme ve karın bölgesindeki devasalıkla abdominal obezitenin tipik bir örneği olmuştur. Bu heykellerin doğurganlığı simgelediğine dair yapılan yorumlar, mevcut bilgiler ışığında obezitenin kısırlığa yol açtığı gerçeğiyle çelişmektedir (Haslam, 2007, Ökten, 2018, , Okka & Durduran, 2013).

M.Ö. 8000-5500 yıllarında yerleşik düzenin hakim olduğu Neolitik Çağ'da ise Anadolu'da bulunan ve dünyaca bilinen "Ana Tanrıça" (Mother Goddess) figürünün de obez olduğu dikkat çekmektedir (Bary, 2009). Yine Anadolu'nun pek çok yerinde sayısız şişman kadın heykellerinden en bilineni Çatalhöyük'te bulunan "Oturan Kadın" heykelidir ki bu heykel de jinekoid (kadınsal) tip obeziteye güzel bir örnek teşkil etmektedir. Aynı dönemde Avrupa ve diğer kıtalarda da benzer figürler bulunmuştur (Ökten,2018).

Obezite ve sonrasında oluşan sorunlar farklı birçok kültürün geleneklerinde de uzun zamandır bilinmektedir. Mısır'da kraliyet mumyalarının cilt kıvrımlarının yeniden yapılandırılması çalışmalarında Kraliçe Inhapy ve Firavun III. Ramses'in mumyalarında şişmanlığa dair izlere rastlanılmıştır. Mumyalanma sürecinden sonra obezitenin tanımlanması zordur, heykeller, rölyefler, boyamalar buna dair kanıtların bulunabileceği en iyi yerlerdir. Antik Mısır taş kabartmalarından Ankh-ma-Hor'un mezarındaki aşçı figürü, Mereruka'nın mezarında hizmetçisi tarafından kendisine sunulan yiyeceklerin tadını çıkaran şişman adam betimlemesi ise bunlara örnek olarak verilebilir. Genel olarak eski Mısır'da en azından yüksek sınıflar arasında şişman insanların nadir olmadığı bilinmektedir (Bray, 2009, Nunn, 1996).

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü, secilgung@gmail.com

olan antropometrik yöntemde ise bel çevresinin kalça çevresine oranıdır. Bu oran kadınlarda 0.85'den erkeklerde 1'den büyükse erkek tipi obezite olarak tanımlanır (WHO, 1995, Kayar & Utku, 2013).

KAYNAKLAR

1. Abarca Gomez L. Abdeen ZA. Hamid ZA. et. al (2017) Worldwide trends in body-mass index, underweight, overweight, and obesity from 1975 to 2016: a pooled analysis of 2416 population-based measurement studies in 128.9 million children, adolescents, and adults. *www.thelancet.com* (390), December 16 2627-2641. doi: 10.1016/S0140-6736(17)32129-3
2. Akın G. Tekdemir İ. Gültekin T. Erol E. Bektaş Y. (2013). *Antropometri ve Spor*. Bil Ofset Matbaacılık: Alter Yayıncılık
3. Atamtürk, D. (2010) Obeziteyi Belirlemek İçin Kullanılan Antropometrik Ölçütlerin Karşılaştırılması. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi (sted)*, 5 (19), 198-204
4. Bektaş Y. Gültekin T. Akın G. Önal S. (2014) Obezitenin Değerlendirilmesinde Beden Kütle İndeksi ve Biyoelektrik Empedans Metotlarının Etkinliğinin Karşılaştırılması. *Antropoloji Dergisi*, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Haziran (28) 67-87.
5. Bray GA. (2009) History of obesity. In: Gareth Williams, Gema Frühbeck (eds.) *Obesity: Science to Practice* in (3-18) San Francisco: John Wiley & Sons
6. Çimen G. (2015) Obezitenin Kökeni 16 Milyon Yıl Öncesine Dayanıyor (15.02.2020 tarihinde <https://arkeofili.com/obezitenin-kokeni-16-milyon-yil-oncesine-dayaniyor/> adresinden ulaşılmıştır).
7. Gürel S. İnan G. (2001) Çocukluk Çağı Obezitesi Tanı Yöntemleri, Prevalansı ve Etiyolojisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 2(3): 39-46.
8. Haslam D. (2007) Obesity: A Medical History. *Obesity Reviews* (8) Suppl 1:31-36.
9. Kayar H. Utku S. (2013) Çağımızın Hastalığı Obezite ve Tedavisi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* 6 (2): 1-8
10. Lieberman ED. (2015) *İnsan Vücudunun Öyküsü Sağlık, Hastalık ve Evrim* Say Yayınları
11. Nunn FJ. (1996) *Ancient Egyptian Medicine*. University Oklahoma Press
12. Okka B. Durduran Y. (2013) Eski Yunan ve Bizans Döneminde Obezite. *Türkiye Klinikleri J Med Ethics*, 21 (3), 111-117
13. Ökten A. (2018) Obezitenin Tarihçesi (12.12.2019 tarihinde www.aysenuroktan.com/2018/12/03/obezitenin-tarihcesi/ adresinden ulaşılmıştır).
14. Özbek M. (2013). *Beslenme Kültürü ve İnsan* Bil Ofset Matbaacılık: Alter Yayıncılık
15. Özütürker S. (2016) Üniversite Öğrencilerinin Beslenme Durumları Ve Antropometrik Profillerinin Belirlenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
16. Pontzer H. Raichlen DA. Wood BM. Mabulla AZP. et. al. (2012) Hunter-Gatherer Energetics and Human Obesity. *PLoS ONE* 7(7):e40503.
17. Terzioğlu A. (1998) İbn Sina'nın Tedavi Metodlarını Eleştiren Abdülatif el-Bağdadi'nin Diabetes Hakkında Bir Risalesi. Atatürk Kültür Merkezi *Erdem Dergisi* 1: 53-62.
18. World Health Organization (WHO) (1995). Physical status: The use and interpretation of anthropometry. *WHO Technical Report Series*.
19. World Health Organization (WHO) (2018). Overweight and obesity (10.02.2020 tarihinde <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/obesity-and-overweight> adresinden ulaşılmıştır).